

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

Alm, Henrik. *Bjuråkers kyrka 1750-1950*. Bjuråker 1950.

ATA, Hälsingland, Bjuråkers sn.

E.G.W. *Gamla minnen från Delsbo och Bjuråker. Sägner, sagor och berättelser m.m. samlade och utgivna af E.G.W.* Gävle 1893.

Kungliga byggnadsstyrelsen Kungliga byggnadsstyrelsen B60, B61 Bjuråker.

Länsmuseet Gävleborg, ärendearkiv

Nordin, Thomas, kyrkoherde (muntliga uppgifter våren 2004).

Svanberg, Jan Bjuråkers kyrka. Uppsala 1975, ingår i serien Hälsinglands kyrkor XXV.

3.2 Kronologisk förteckning

Årtal	Händelse	Källa
1200-1300-tal	Bjuråkers första stenkyrka byggs. Troligen en byggnad med rektangulär plan, rakslutet kor och sadeltak.	Svanberg, J. 1975.
1400-1500-tal	Kyrkan förses med tegelvalv.	Svanberg, J. 1975.
1635	Kyrkan blir vittrappad innan och utan.	Svanberg, J. 1975.
1640	Klockstapel byggs intill kyrkan.	Alm, H. 1950.
1655	Kyrkan förses med stödjande bjälkar som håller upp fasaden, då murarna börjat rämna.	Svanberg, J. 1975.
1670	En predikstol tillverkas till kyrkan.	Alm, H. 1950.
1689	Kyrkoherden mottar en söndrig kyrkklocka som samma år gjuts om av Michael Bader i Stockholm.	Alm, H. 1950.
1690	Enligt ett inventarium är klockstapeln försedd med tak och underbyggning (bod)	Alm, H. 1950.
1700-talets början	Kyrkans fönster förstoras.	Svanberg, J. 1975.
1728-29	En ny läktare byggs på hela den norra sidan av kyrkorummet ovanför den gamla läktaren.	Alm, H. 1950.
1730	Prosten Broman i Hudiksvall gör en avritning av kyrkan som visar att den är av en form som byggdes i hela ärkestiftet under 1300- och 1400-talen. Byggnaden har rektangulär plan och sadeltak som kröns av en genombruten kam längs takåsen. Gavelspetsarna har ringkors i smide. Byggnaden har två ingångar mot söder samt två fönster mot samma väderstreck. Framför ingången mot sydväst finns ett litet vapenhus samt en sakristia mitt på korets östgavel. Kyrkan har haft väggmålningar, men alla uppges vara överkalkade. Bogårdsmuren är försedd med trätak och murade stigportar.	Svanberg, J. 1975.
1736	En mindre kyrkklocka gjuts hos Erik Näsman i Stockholm.	Alm, H. 1950.

1739	Predikstolshimlen med tavlan och solen utförs av Pär Matsson från Biurberg.	Alm, H. 1950.
1741	Den gamla klockstapeln rivs och ersätts av en ny på kyrkvallen. Arbetet leds av byggmästare Magnus granlund från Hudiksvall. Spiran köps från Iggesunds bruk.	Alm, H. 1950.
1747	300 tunnor Gotlandskalk köps in.	Alm, H. 1950
1748-49	Den gamla kyrkan rivs delvis. Ombyggnadsarbetet av kyrkan inleds under byggmästarna och bröderna Anders och Lars Rombergs överinseende i samarbete med Mattias Mattsons från Bjursås. Kyrkobyggnaden förlängs 14 alnar i längd och åtta alnar i bredd. Sammanlagt blir kyrkan 30 meter lång, 16 meter bred, föres med tre murade valv och nio stora fönster.	Alm, H. 1950/ Svanberg, J. 1975.
1750	Ombyggnadsarbetet uppges vara avslutat.	Alm, H. 1950.
1767	Byggmästaren Daniel Hagman i Sundsvall kallas till Bjuråkers "för kyrkovalvets reparerande". Två järnband från strömbacka bruk sätts in för att hålla samman valven.	Svanberg, J. 1975.
1773	Ny altartavla tillverkas av Magnus Granlund, verksam i stiftets södra del.	Alm, H. 1950.
1815	Den mindre kyrkklockan gjuts om hos Per Öberg i Hudiksvall.	Alm, H. 1950.
1820- talets slut (?)	Kyrkan beskrivs i Bjuråkers Kyrkas inventarium. Av detta framgår bl.a. följande: "Kyrkan byggd av vanlig gråsten, utan och innan rappad och hvitlimmad med gula lister wid hörnen och under takfoten, är för det närvarande i gott stånd. Ofvantaket är af Spån, ansenligt högt och från alla sidor sluttande, samt har tre jernspiror, med kors och Kopparklot. Har två utbyggnader: Vapenhuset i Vester och Sakristian å Norra sidan." Kyrkan har två dörrar och nio stora fönster. I sjelfva Kyrkan äro på bägge sidor om Gången, tillsammans 52 Bänkar, till 9 alnars längd vardera, samt 9 större och 9 mindre dito i Choret. En läktare i Västra änden af Kyrkan med 20 Bänkar af hvilka 4 äro 7 ¾ alnar, de öfrige 5 alnar långa." Sakristian har invändigt brädtak, spis med spjäll samt dörrar mot kyrkorummet och en mot kyrkogården. "Wapenhuset af korswerkee och bräder, är 4 alnar 16 tum långt, 5 alnar 22 tum bredt, och 7 alnar till takfästet, upsattes 1765." "Innantil är kyrkan prydd med målning å Bänkdörrarne och framsidan af Läktaren samt tvenne Pyramider wid Gångens slut i Choret målade och förgylde. Hela muren och altaret är klädd med Väf och wäl målade, men för öfrigt äro murar och hvalf blott hvitlimmade."	ATA, HS Bjuråkers sn, Kyrkan.
1830	Kyrkogårdens omgärdning har vid denna tidpunkt till stora delar försvunnit genom olika kyrkogårdsutvidgningar. Popplar planteras runt kyrkan.	Svanberg, J. 1975.
1850	Sex stenpelare med järngrindar emellan sätts upp vid ingångarna till kyrkogården.	Svanberg, J. 1975.
1852	Ett par korpyramider tas ned och flyttas till Enånger. En ny altartavla målas av S.A. Blombergsson. Dessutom målar han om bänkar och läktare.	Alm, H. 1950/ Svanberg, J. 1975.
1854	En ny predikstol tillverkas efter en ritning som godkänns av överintendentämbetet i Stockholm.	Svanberg, J. 1975.
1866	I ett kungabrev beslutas att det ska byggas en ny kyrka i Våtmor senast 20 år efter storskiftets genomförande.	Svanberg, J. 1975.

1889	Reparation och ommålning av interiören. Läktaren höjs 3 dm och den halvrunda utbyggnaden på mitten tas bort. Läktarbarriären målas om och orgeln målas brun. Dörrarna till bänkkvarten tas bort. Altartavlan från 1700-talet tas bort och ersätts med en ny. Nyttillverkning av altarring och altare.	Kungliga byggnadsstyrelsen B60, B61 Bjuråker, tidningsurklipp/ 1889 E.G.W.
1926	Arkitekten Israel Wahlman upprättar ritningar över en ny kyrka i Våtmor med torn i tidstypisk medeltidsinspirerad jugendstil. Kyrkorådets majoritet söker befrielse från beslutet.	Svanberg, J. 1975.
1932	Striden inom socknen för och emot en nybyggnad avgörs slutligen genom att ecklesiastikminister Arthur Engberg går in i debatten och betonar att församlingen inte får riva det vackra rokokotemplet. Eftersom församlingen inte har råd att underhålla ytterligare en kyrka upphävdes nu beslutet om nybygge.	Svanberg, J. 1975.
1934	Arkitekt Lars Israel Wahlman leder en restaurering av kyrkan. Bl.a. vattrivs och kalkmålas fasaderna och byggnaden förses med takrännor, stuprör och åskledare. Nya fönster med 12 lufter sätts in i stället för de ursprungliga med 18 lufter. Artisten Yngve Lundström utför dekorationsmålningar på korväggen över altaret och altarprydnaden förändras. Konservering av väggmålningar. Bänkinredning byggs om och förses med dörrar med äldre bevarade dörrar som förebild. Läktaren återfår sin runda utbyggnad som den hade före 1889 års ombyggnad. Väggar och valv vattenrivs och kalkmålas i en ljusgul ton (som åstadkommits genom inblandning med grön och brun umbra). Orgeln flyttas 65 centimeter bakåt och den påmålade bruna färgen från 1889 tas bort. Källare byggs under sakristian med nedgång utifrån. Installation av värmeledning med oljepanna under sakristian. Rivning av stenmur på kyrkogården i samband med utvidgning av kyrkogården på kyrkans norra sida. Tre nya stentrappor byggs och den nya delen avgränsas med ett järnstaket som tillverkats av smedsmästare K. E. Björk i Friggesund. Bilparkering ordningställs. Nya stentrappor till klockstapeln och delvis till kyrkan.	Svanberg, J. 1975/ ATA, HS Bjuråkers sn, Kyrkan/ Kungliga byggnadsstyrelsen B60, B61 Bjuråker, tidningsurklipp.
1938	Tjärstrykning av klockstapel samt taken på kyrkan och bårhuset.	ATA, B.61 Bjuråkers sn, Kyrkan.
1939	Reparation av bårhuset med anledning av den sprickbildning som uppstått i golv, tak och väggar pga den föregående vinterns köld. Dikning på kyrkogården.	ATA, B.61 Bjuråkers sn, Kyrkan.
1940	Målning och installation av el i bårhuset.	ATA, B.61 Bjuråkers sn, Kyrkan.
1950	Två av de ursprungliga bemålade fönster som skänkts till kyrkan 1750 och som sålts på 1800-talet återskänkts till kyrkan och placeras nedtill i två av de stora fönstren i koret.	Svanberg, J. 1975.
1954	Bjuråkers församlingen köper mark öster om kyrkan för kommande utvidgning av församlingens kyrkogård. Karta över kyrkogårdsutvidgningen upprättas.	ATA, B.61 Bjuråkers sn, Kyrkan.
1956	Ritningsförslag på begravningskapell direkt väster om kyrkan upprättas av arkitekt Sven Ivar Lind. Samme arkitekt upprättar även ritningar till kyrkogårdsutvidgningen. En ny väg anläggs från	ATA, B.61 Bjuråkers sn, Kyrkan.

	den s.k. Likvallen till det nya gravkapellet som ska byggas på kyrkogårdens nordvästra hörn. Ny öppning tas upp i smidesstaketet på Likvallens norra sida. Entré byggs på den nya kyrkogårdens västra sida med stenstolpar av samma typ som vid den nuvarande huvudentrén.	
1958	Den nya kyrkogården uppges vara färdig.	ATA, B.61 Bjuråkers sn, Kyrkan.
1959	Ritningarna omarbetas av arkitekt Sven Ivar Lind och gravkapellet invigs.	Svanberg, J. 1975.
1966-67	Restaurering under ledning av arkitekten och professorn Sven Ivar Lind, Stockholm. Valv och väggar görs åter vita varvid dekorationsmålningen i koret målas över. Golvet framför altaret sänks och en predella anordnas framför altaret. Heltäckningsmatta läggs in i kyrkan och den norra trappan till läktaren tas bort för att möjliggöra att ett kapprum kan byggas på dess plats. Predikstolens ursprungliga färger och förgyllning tas fram och förbättras. Kyrkbänkarna justeras, målas om och den bakersta raden tas bort. Sakristians bjälklag uppges vara ruttet och det ersätts nu med ett gjutet bjälklag. På detta läggs värmeslingor och däröver ett tegelgolv. I källarvåningen inrättas två toaletter för allmänheten som ska kunna nå utifrån. Toalett byggs också i sakristian. Ny avloppsledning dras. En tidigare skorsten rivs och ersätts med en ny murad skorsten som utvändigt beslås med galvaniserad svartbehandlad plåt. Översyn av elinstallation. Tilläggsisolering av kyrkans valv med mineralullsmatta.	Svanberg, J. 1975/ Kungl. Byggnads- styrelsen, Kultur- historiska byrån; B60, B61 Bjuråker.
1968	Ny kororgel byggd av firma Hagström i Härnösand.	Svanberg, J. 1975.
1987-88	Renovering av klockstapel efter ett åtgärdsförslag framtaget av Bjerking's Ingenjörbyrå AB. Dränering av grunden kring klockstapeln utförs. Utbyte av rötskadade delar av syll. Byte av många panelbrädor och locklister på stapelns nedre del. Klockstapeln uppges tidigare blivit behandlad med stenkolstjära, men vid denna renovering nyttjas bara träkolstjära	ATA, HS Bjuråkers sn, Kyrkan.
1989	Restaurering av kyrkans fönster samt uppsättning av skyddsbarriär på läktaren diskuteras.	ATA, HS Bjuråkers sn, Kyrkan.
1992	Fönsterrenovering som omfattar byte av rötskadade delar och trasiga rutor samt omkittning och ommålning med linoljefärg. Länsstyrelsen godkänner ett förslag till anläggande av minneslund samt "vissa andra ändringar" på kyrkogården.	ATA, HS Bjuråkers sn, Kyrkan.
1993-95	Kyrkogårdsdelen som byggdes på 1950-talet genomgår omfattande arbeten. Bl a nyanläggning av gravkvarter samt anläggande av en minneslund. Det äldre järnstaketet kring kyrkogården rustas och målas. Före detta bårhuset renoveras i sin helhet (1994).	Nordin, T. 2004.
1996	Borttagande av tre cembratallar, varav två nära kyrkans vägg. En av tallarna ersätts med en ny tall av samma sort.	ATA, HS Bjuråkers sn, Kyrkan.
1997	Länsstyrelsen lämnar tillstånd till borttagande av det bakersta bänkpåret i Bjuråkers kyrka.	ATA, HS Bjuråkers sn, Kyrkan.
1998	Länsstyrelsen lämnar tillstånd till ny textilförvaring samt ombyggnad av ljudanläggning i Bjuråkers kyrka.	ATA, HS Bjuråkers sn, Kyrkan.
1999	En dörr till det medeltida altarskåpet återfinns på Bjuråkers	ATA, HS Bjuråkers

	forngård.	sn, Kyrkan.
2000	Invändig upprustning som omfattar rengöring av väggar och tak, målningsarbeten, golvbehandling, konservatorsarbeten , textiltförvaring, ombyggnad av kapprum, ny ljud- och ljusanläggning samt ny värmeanläggning. Heltäckningsmattan från 1960-talet tas bort, golvet slipas (viss omläggning i vapenhus och sakristia) och behandlas med linoljesåpa. Nytt förvaringsskåp i sakristian. Ny elcentral. Ny handikappramp utanför kyrkans västra ingång. Byggnadsarbetena utförs av Norling bygg interiör och Söderhamns fasadrenoveringar efter arbetsbeskrivning upprättad av Lannås Konsult AB. Tillstånd ges av Länsstyrelsen för uppsättande av det medeltida altarskåp som varit deponerat i Hälsinglands museum. Det medeltida altarskåpets dörr konserveras av konservator Lennart Kristiansson, Läns museet Västernorrland. Skåpet sätts sedan upp ovanför dörren till sakristian.	Länsmuseet Gävleborg, ärendearkiv/ATA, HS Bjuråkers sn, Kyrkan.